

3

тогда се възьмутъ и на се възьмутъ и
понцилкъ и дру гъні стаканъ
тыса дъбъкъ плющн въжънъка
хъ и днн поне ма тъса и днн
стаканъ тъса въдн тъубо ико
не въгтъкъ жгдн въжъкашъ
придетъ иежекъдн тъ икоащъ
въдн тъгпднн хранины въ
гъстражжатъ придетъ бъдълъ
и фбокъ: и не бъсъстави: подъ
вътн краинн въсъоня сего адн
и вънъ бъдѣтъ отъки ико кънъже
не мънитъ гасъ сиътль придетъ

и
и
и
и №
и 2 | **и** 3 | **и** 4 | **и** 5 | **и** 6 | **и** 7 | **и** 8 | **и** 9 | **и** 10 | **и** 11 | **и** 12 | **и** 13 | **и** 14 | **и** 15 | **и** 16 | **и** 17 | **и** 18 | **и** 19 | **и** 20 | **и** 21 | **и** 22 | **и** 23 | **и** 24 | **и** 25 | **и** 26 | **и** 27 | **и** 28 | **и** 29 | **и** 30 | **и** 31 | **и** 32 | **и** 33 | **и** 34 | **и** 35 | **и** 36 | **и** 37 | **и** 38 | **и** 39 | **и** 40 | **и** 41 | **и** 42 | **и** 43 | **и** 44 | **и** 45 | **и** 46 | **и** 47 | **и** 48 | **и** 49 | **и** 50 | **и** 51 | **и** 52 | **и** 53 | **и** 54 | **и** 55 | **и** 56 | **и** 57 | **и** 58 | **и** 59 | **и** 60 | **и** 61 | **и** 62 | **и** 63 | **и** 64 | **и** 65 | **и** 66 | **и** 67 | **и** 68 | **и** 69 | **и** 70 | **и** 71 | **и** 72 | **и** 73 | **и** 74 | **и** 75 | **и** 76 | **и** 77 | **и** 78 | **и** 79 | **и** 80 | **и** 81 | **и** 82 | **и** 83 | **и** 84 | **и** 85 | **и** 86 | **и** 87 | **и** 88 | **и** 89 | **и** 90 | **и** 91 | **и** 92 | **и** 93 | **и** 94 | **и** 95 | **и** 96 | **и** 97 | **и** 98 | **и** 99 | **и** 100 | **и** 101 | **и** 102 | **и** 103 | **и** 104 | **и** 105 | **и** 106 | **и** 107 | **и** 108 | **и** 109 | **и** 110 | **и** 111 | **и** 112 | **и** 113 | **и** 114 | **и** 115 | **и** 116 | **и** 117 | **и** 118 | **и** 119 | **и** 120 | **и** 121 | **и** 122 | **и** 123 | **и** 124 | **и** 125 | **и** 126 | **и** 127 | **и** 128 | **и** 129 | **и** 130 | **и** 131 | **и** 132 | **и** 133 | **и** 134 | **и** 135 | **и** 136 | **и** 137 | **и** 138 | **и** 139 | **и** 140 | **и** 141 | **и** 142 | **и** 143 | **и** 144 | **и** 145 | **и** 146 | **и** 147 | **и** 148 | **и** 149 | **и** 150 | **и** 151 | **и** 152 | **и** 153 | **и** 154 | **и** 155 | **и** 156 | **и** 157 | **и** 158 | **и** 159 | **и** 160 | **и** 161 | **и** 162 | **и** 163 | **и** 164 | **и** 165 | **и** 166 | **и** 167 | **и** 168 | **и** 169 | **и** 170 | **и** 171 | **и** 172 | **и** 173 | **и** 174 | **и** 175 | **и** 176 | **и** 177 | **и** 178 | **и** 179 | **и** 180 | **и** 181 | **и** 182 | **и** 183 | **и** 184 | **и** 185 | **и** 186 | **и** 187 | **и** 188 | **и** 189 | **и** 190 | **и** 191 | **и** 192 | **и** 193 | **и** 194 | **и** 195 | **и** 196 | **и** 197 | **и** 198 | **и** 199 | **и** 200 | **и** 201 | **и** 202 | **и** 203 | **и** 204 | **и** 205 | **и** 206 | **и** 207 | **и** 208 | **и** 209 | **и** 210 | **и** 211 | **и** 212 | **и** 213 | **и** 214 | **и** 215 | **и** 216 | **и** 217 | **и** 218 | **и** 219 | **и** 220 | **и** 221 | **и** 222 | **и** 223 | **и** 224 | **и** 225 | **и** 226 | **и** 227 | **и** 228 | **и** 229 | **и** 230 | **и** 231 | **и** 232 | **и** 233 | **и** 234 | **и** 235 | **и** 236 | **и** 237 | **и** 238 | **и** 239 | **и** 240 | **и** 241 | **и** 242 | **и** 243 | **и** 244 | **и** 245 | **и** 246 | **и** 247 | **и** 248 | **и** 249 | **и** 250 | **и** 251 | **и** 252 | **и** 253 | **и** 254 | **и** 255 | **и** 256 | **и** 257 | **и** 258 | **и** 259 | **и** 260 | **и** 261 | **и** 262 | **и** 263 | **и** 264 | **и** 265 | **и** 266 | **и** 267 | **и** 268 | **и** 269 | **и** 270 | **и** 271 | **и** 272 | **и** 273 | **и** 274 | **и** 275 | **и** 276 | **и** 277 | **и** 278 | **и** 279 | **и** 280 | **и** 281 | **и** 282 | **и** 283 | **и** 284 | **и** 285 | **и** 286 | **и** 287 | **и** 288 | **и** 289 | **и** 290 | **и** 291 | **и** 292 | **и** 293 | **и** 294 | **и** 295 | **и** 296 | **и** 297 | **и** 298 | **и** 299 | **и** 300 | **и** 301 | **и** 302 | **и** 303 | **и** 304 | **и** 305 | **и** 306 | **и** 307 | **и** 308 | **и** 309 | **и** 310 | **и** 311 | **и** 312 | **и** 313 | **и** 314 | **и** 315 | **и** 316 | **и** 317 | **и** 318 | **и** 319 | **и** 320 | **и** 321 | **и** 322 | **и** 323 | **и** 324 | **и** 325 | **и** 326 | **и** 327 | **и** 328 | **и** 329 | **и** 330 | **и** 331 | **и** 332 | **и** 333 | **и** 334 | **и** 335 | **и** 336 | **и** 337 | **и** 338 | **и** 339 | **и** 340 | **и** 341 | **и** 342 | **и** 343 | **и** 344 | **и** 345 | **и** 346 | **и** 347 | **и** 348 | **и** 349 | **и** 350 | **и** 351 | **и** 352 | **и** 353 | **и** 354 | **и** 355 | **и** 356 | **и** 357 | **и** 358 | **и** 359 | **и** 360 | **и** 361 | **и** 362 | **и** 363 | **и** 364 | **и** 365 | **и** 366 | **и** 367 | **и** 368 | **и** 369 | **и** 370 | **и** 371 | **и** 372 | **и** 373 | **и** 374 | **и** 375 | **и** 376 | **и** 377 | **и** 378 | **и** 379 | **и** 380 | **и** 381 | **и** 382 | **и** 383 | **и** 384 | **и** 385 | **и** 386 | **и** 387 | **и** 388 | **и** 389 | **и** 390 | **и** 391 | **и** 392 | **и** 393 | **и** 394 | **и** 395 | **и** 396 | **и** 397 | **и** 398 | **и** 399 | **и** 400 | **и** 401 | **и** 402 | **и** 403 | **и** 404 | **и** 405 | **и** 406 | **и** 407 | **и** 408 | **и** 409 | **и** 410 | **и** 411 | **и** 412 | **и** 413 | **и** 414 | **и** 415 | **и** 416 | **и** 417 | **и** 418 | **и** 419 | **и** 420 | **и** 421 | **и** 422 | **и** 423 | **и** 424 | **и** 425 | **и** 426 | **и** 427 | **и** 428 | **и** 429 | **и** 430 | **и** 431 | **и** 432 | **и** 433 | **и** 434 | **и** 435 | **и** 436 | **и** 437 | **и** 438 | **и** 439 | **и** 440 | **и** 441 | **и** 442 | **и** 443 | **и** 444 | **и** 445 | **и** 446 | **и** 447 | **и** 448 | **и** 449 | **и** 450 | **и** 451 | **и** 452 | **и** 453 | **и** 454 | **и** 455 | **и** 456 | **и** 457 | **и** 458 | **и** 459 | **и** 460 | **и** 461 | **и** 462 | **и** 463 | **и** 464 | **и** 465 | **и** 466 | **и** 467 | **и** 468 | **и** 469 | **и** 470 | **и** 471 | **и** 472 | **и** 473 | **и** 474 | **и** 475 | **и** 476 | **и** 477 | **и** 478 | **и** 479 | **и** 480 | **и** 481 | **и** 482 | **и** 483 | **и** 484 | **и** 485 | **и** 486 | **и** 487 | **и** 488 | **и** 489 | **и** 490 | **и** 491 | **и** 492 | **и** 493 | **и** 494 | **и** 495 | **и** 496 | **и** 497 | **и** 498 | **и** 499 | **и** 500 | **и** 501 | **и** 502 | **и** 503 | **и** 504 | **и** 505 | **и** 506 | **и** 507 | **и** 508 | **и** 509 | **и** 510 | **и** 511 | **и** 512 | **и** 513 | **и** 514 | **и** 515 | **и** 516 | **и** 517 | **и** 518 | **и** 519 | **и** 520 | **и** 521 | **и** 522 | **и** 523 | **и** 524 | **и** 525 | **и** 526 | **и** 527 | **и** 528 | **и** 529 | **и** 530 | **и** 531 | **и** 532 | **и** 533 | **и** 534 | **и** 535 | **и** 536 | **и** 537 | **и** 538 | **и** 539 | **и** 540 | **и** 541 | **и** 542 | **и** 543 | **и** 544 | **и** 545 | **и** 546 | **и** 547 | **и** 548 | **и** 549 | **и** 550 | **и** 551 | **и** 552 | **и** 553 | **и** 554 | **и** 555 | **и** 556 | **и** 557 | **и** 558 | **и** 559 | **и** 560 | **и** 561 | **и** 562 | **и** 563 | **и** 564 | **и** 565 | **и** 566 | **и** 567 | **и** 568 | **и** 569 | **и** 570 | **и** 571 | **и** 572 | **и** 573 | **и** 574 | **и** 575 | **и** 576 | **и** 577 | **и** 578 | **и** 579 | **и** 580 | **и** 581 | **и** 582 | **и** 583 | **и** 584 | **и** 585 | **и** 586 | **и** 587 | **и** 588 | **и** 589 | **и** 590 | **и** 591 | **и** 592 | **и** 593 | **и** 594 | **и** 595 | **и** 596 | **и** 597 | **и** 598 | **и** 599 | **и** 600 | **и** 601 | **и** 602 | **и** 603 | **и** 604 | **и** 605 | **и** 606 | **и** 607 | **и** 608 | **и** 609 | **и** 610 | **и** 611 | **и** 612 | **и** 613 | **и** 614 | **и** 615 | **и** 616 | **и** 617 | **и** 618 | **и** 619 | **и** 620 | **и** 621 | **и** 622 | **и** 623 | **и** 624 | **и** 625 | **и** 626 | **и** 627 |

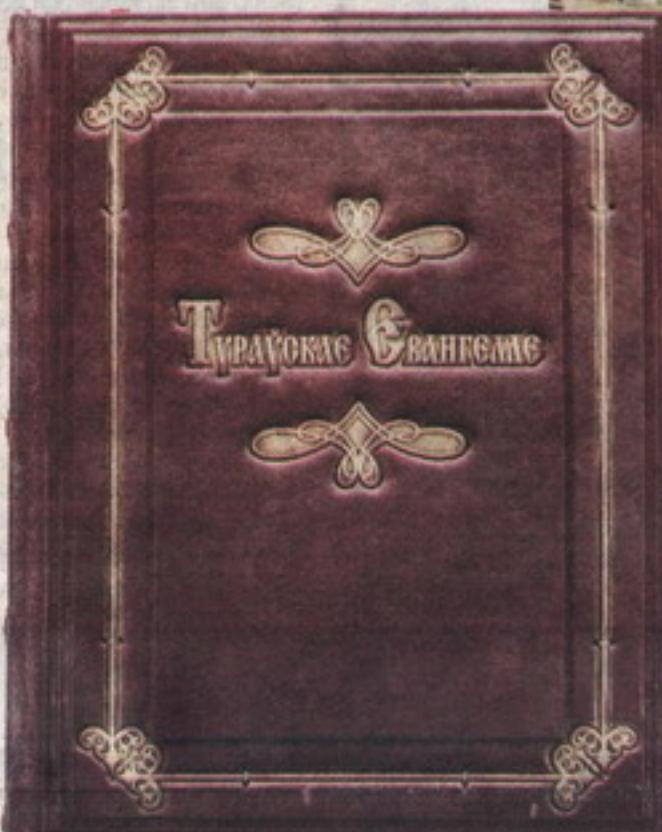
Вяртанне Тураўскага Евангелля

Напярэдадні Дня ведаў, Свята беларускага пісьменства і Дня бібліятэк у галоўнай кніжніцы краіны прышла прэзентацыя факсімільнага перавыдання Тураўскага Евангелля. Гэтая кніга датуецца XI стагоддзем і з'яўляецца самым старажытным помнікам у рукапіснай спадчыне Беларусі. Сёння арыгінал нашай святыні знаходзіцца за мяжой — у Бібліятэцы Акадэміі навук Літвы імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук, але дзякуючы перавыданню ў выглядзе факсіміле кніга зойме сваё месца на паліцах беларускіх кніжніц. Праект быў рэалізаваны Нацыянальной бібліятэкай краіны пры падтрымцы кампаніі Xerox і Аляксандрава савета НББ.

Агульная колькасць рэнесансавых рукапісаў, да якіх адносіцца і Тураўскае Евангелле, невялікая, таму, безумоўна, кожны з іх заслугоўвае ўсе-баковага вывучэння. Прафесар, доктар педагогічных навук, дырэктор НББ Раман Матульскі падчас прэс-канферэнцыі з нагоды прэзентацыі факсіміле Тураўскага Евангелля падкрэсліў:

— Асноўнае прызначэнне нацыянальнай бібліятэкі любой краіны — захаваць кніжныя скарбы, духоўную спадчыну народа. На жаль, так здарылася, што Нацыянальная бібліятэка ў Беларусі была створаная паразаўнельна нядайна. Такія кніжніцы зазвычай будуюцца на падмурку буйных калекцый. У нас жа значныя кнігазборы былі разбуранны, і Нацыянальная бібліятэка стваралася амаль з нуля. Таму галоўная місія ўстановы больш складаная: нам патрэбна не толькі захоўваць, але і збіраць, вяртаць сюю калісці стражаную спадчыну. Вярнуць арыгіналы вельмі складана, нават немагчыма, бо выданні, вартыя ўвагі Нацыянальнай бібліятэкі, захоўваюцца ў дзяржаўных кнігасховішчах розных краін, зразумела, імі не гандлююць. На прыватным рынку іх таксама не знайдзеш. Адзінае выйсце — вярнуць шляхам факсімільнага ўзнаўлення. Менавіта ў гэтым кірунку мы актыўна працуем.

І сапраўдны, ужо некалькі значных выданніяў вярнуліся на Беларусь у выглядзе факсіміле. Варта прыгадаць хадаў б узнаўлені Слуцкага Евангелля, Полацкага Евангелля, што выйшлі ў Выдавецтве Беларускага Экзархата, а таксама маштабны праект па перавы-

данні спадчыны Францыска Скарыны, які цяпер рэалізуе арыгіналы нацыянальнай бібліятэкі пры падтрымцы Аляксандровага савета. Кіраунік прадстаўніцтва кампаніі Xerox у Рэспубліцы Беларусь, старшыня Аляксандровага савета НББ (дарэчы, ураджэнец Турава) Аляксандар Швец заўважыў:

Раман Матульскі і Аляксандар Швец

— У Беларусі, на жаль, захавалася не так шмат помнікаў. Я зрабіў бы нават такое параднанне: Тураўскае Евангелле з'яўляецца не менш важным для нашай краіны, чым Мірскі замак, палац Радзівілаў у Нясвіжы. Па значнасці для ўсведамлення нацыянальнай самасвядомасці ён з'яўляецца для беларусаў ледзь не асноўным у шэрагу помнікаў, на якіх грунтуюцца наша гісторыя. Таму, з пункту гледжання раашэння культурных пытанняў, асабліва для моладзі, надзвычай важнай нам бачыцца праца па факсімільным перавыданні ключавых для беларускай самадзэнтычнасці помнікаў кніжнай культуры.

Аляксандар Іосіфавіч таксама зварнуў увагу на тое, што кампанія Xerox, якая ў Беларусі працуе ўжо больш як 20 гадоў, вялікую ўвагу звяртае на нацыянальную адказнасць бізнесу, падтрымлівае культуру і адукацыю. Так, у межах працы Аляксандровага савета Нацыянальная бібліятэка два гады тому ўжо было прадстаўленае факсіміле віленскага «Буквара» 1767 года. Тураўскае Евангелле — наступны і вельмі важны крок супрацоўніцтва.

Варта падкрэсліць, што ў выпадку з факсіміле Тураўскага Евангелля ў руکі чытачу трапляе не толькі добрая фотакопія арыгінальнага рукапісу — тут можна паглядзець на ўсе 10 лістоў старажытнай кнігі, якія захаваліся да нашага часу, пазнаёміцца з перакладам старажытнага тэксту, прачытаць культурна-гістарычныя нарысы, навуковыя даследаванні, прысвечаныя Тураўску Евангеллю і гісторыі старажытнага Турава. Па сутнасці, мы маем справу з комплекснай працай, даведнікам, які адкажа на любыя пытанні пра кніжны помнік. Больш за тое, навуковыя каментары, гістарычныя нарысы прадстаўлены ў выданні на беларускай, рускай і англійскай мовах. Гэта ўжо амаль традыцыя для выданняў НББ, бо такія шматмоўныя кнігі могуць паказаць багацце нашай культуры не толькі беларусам, але і сусветнай супольнасці.

Кандыдат культуралогіі, намеснік дырэктара па навуковай работе і выдавецкай дзейнасці НББ Але́сь Суша падкрэсліў, што рэалізацыя гэтага праекта была б немагчымая без супрацоўніцтва шматлікіх установ розных

краін. Так, Бібліятэка Акадэміі наукаў Літвы імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук прадстаўвала якасную лічбавую копію Тураўскага Евангелля (дарэчы, гэта самая старажытная кніга, што захоўваецца ў зборах Літвы). Ініцыятыву падтрымліў і беларускія навукоўцы. Доктар гістарычных наукаў, прафесар Пётр Лысенка, які цягам больш як паўстагоддзя займаецца вывучэннем гісторыі старажытнага Турава, адмысловы для гэтага выдання напісаў нарыс, прысвечаны гісторыі тураўскай зямлі. Сімвалічным і надзвычай важным стала супрацоўніцтва з Беларускай Праваслаўнай Царквой. Выданне пачынаецца з прывітальнага слова Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Паўла, Патръяршага Экзарха ўсёй Беларусі. Але́сь Суша, у сваю чарз, зазначыў, што менавіта такі варыянт шматбаковай працы можа датычыць вынікі ў будучыні. Многія помнікі беларускай кніжнасці яшчэ чакаюць свайго вяртання ці новага адкрыцця.

— Тураўскае Евангелле — самая старая кніга, што з'явілася на тэрыторыі Беларусі, — адзначыў прафесар Пётр Лысенка. — Але і на тэрыторыі Расіі, у старажытным Ноўгарадзе, у той жа час была напісаная кніга, што лічыцца самай старой. Гэта Астрэмірава Евангелле, якое датуецца 1056 — 1057 гг., яго напісаў дыякан Грыгорый. Абедзве кнігі напісаныя такім самым шрыфтам і спосабам. Значыць, культура Тураўскага княства і Вялікай Русі развіваліся на адным узроўні. Беларусь не адставала. На вялікі жаль, гэты помнік не ўдаца вярнуць на радзіму, але нікто не аспрэчыць таго, што Тураўскае Евангелле сведчыць пра высокі культурны ўзровень развіцця на нашай зямлі яшчэ ў XI ст. Гэтая кніга была адным з фактараў нараджэння, станаўлення і паспяховай працы таго выбітнай асобы, як Кірыла Тураўскі.

Факсімільнае выданне Тураўскага Евангелля выйшла тыражом 500 асобнікаў. Як сцвярджаюць кіраунікі праекта, гэта сацыяльны тыраж, які будзе распаўсюджвацца бясплатна: кнігі трапяцца на паліцы бібліятэк, універсітэтаў, устаноў культуры, у кабінеты дзяржаўных дзеячаў. У Дзень ведаў 40 новых школ краіны атрымаюць Тураўскае Евангелле ў падарунак ад прадстаўнікоў мясцовых улад. Прэзентацыя выдання пройдзе і ў Заслаўі, падчас святкавання Дня беларускага пісьменства. У планах Аляксандровага савета — выпуск камерцыйнага тыражу, такім чынам, крыху пазней асобнікі факсіміле Тураўскага Евангелля з'яўляцца на паліцах кнігарняў.

Марына ВЕСЯЛУХА

Але́сь Суша і Пётр Лысенка